LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

Į S A K Y M A S
DĖL MEDŽIOJAMŲJŲ GYVŪNŲ PADARYTOS ŽALOS ŽEMĖS ŪKIO PASĖLIAMS IR MIŠKUI APSKAIČIAVIMO METODIKOS PATVIRTINIMO

2002 m. rugsėjo 23 d. Nr. 486/359
Vilnius

Vadovaudamiesi Laukinės gyvūnijos įstatymo (Žin., 1997, Nr. 108-2726; 2001, Nr. 110-3988) 4 straipsnio 2 dalies 13 punktu:

1. T v i r t i n a m e Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodiką (pridedama).

2. N u s t a t o m e, kad Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodikos 10 punktas įsigalioja nuo 2002 m. spalio 1 d.

3. Laikome netekusiu galios Aplinkos apsaugos ministerijos 1995 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. 180 „Dėl kanopinių žvėrių žemės ir miškų ūkiui padarytos žalos įvertinimo metodikų patvirtinimo“.

4. Aplinkos ministerijos informacijos kompiuterinėje sistemoje v a d o v a u t i s reikšminiais žodžiais: „gyvūnija“, „valdymo sistema“.

APLINKOS MINISTRAS ARŪNAS KUNDROTAS

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS JERONIMAS KRAUJELIS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 486/359

MEDŽIOJAMŲJŲ GYVŪNŲ PADARYTOS ŽALOS ŽEMĖS ŪKIO PASĖLIAMS IR MIŠKUI APSKAIČIAVIMO METODIKA

I. BENDROJI DALIS

1. Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodika reglamentuoja žalos, padarytos medžiojamųjų gyvūnų žemės, miško ir vandens telkinių sklypų savininkams, valdytojams ar naudotojams dėl žemės ūkio pasėlių, miško ir hidrotechnikos įrenginių pakenkimo, piniginės išraiškos apskaičiavimą bei nustato pasėlių apsaugojimo nuo medžiojamųjų gyvūnų daromos žalos priemones, kurias turi vykdyti žemės ūkio pasėlių savininkas.

2. Pagrindinės šioje metodikoje vartojamos sąvokos:

2.1. **Pasėlio pakenkimas** – medžiojamųjų gyvūnų padarytas javų, kukurūzų, bulvių, runkelių ir kitų žemės ūkio kultūrų pasėlių, daugiamečių žolių, vaistinių augalų, kultūrinių pievų ir ganyklų pažeidimas, juos ištrypiant, išknisant, nuskabant, išraunant ar užtvindant vandeniu.

2.2. **Miško pakenkimas** – medžiojamųjų gyvūnų padarytas miško želdiniuose ir žėliniuose ar medynuose augančių medelių (medžių) pažeidimas, nuskabant jų ūglius, laupant ar nutrinant žievę, nugraužiant kamienus, užtvindant mišką vandeniu vegetacijos laikotarpiu, jeigu medeliai (medžiai) dėl to nudžiūva.

2.3. **Sąlyginės želdinių ir žėlinių amžiaus grupės** – sąlyginės grupės, kurioms želdiniai ir žėliniai priskiriami, atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu juose vyraujantį medelių (medžių) pažeidimo būdą:

2.3.1. **Jaunuolynai** – miško želdiniai ir žėliniai iki 20 metų, taip pat vyresni, jeigu juose dėl medelių būklės (vidutinio aukščio) elniniai žvėrys tebeskabo ūglius ir laužo kamienus.

2.3.2. **Vyresnio amžiaus medynai** – vyresni nei 20 metų medynai, išskyrus 2.3.1 punkte nurodytą atvejį, kai vyresni nei 20 metų medynai priskiriami jaunuolynams.

2.4. **Tikslinės medžių rūšys** – Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 459 (Žin., 2000, Nr. 103-3266), nustatyta tvarka parinktos medžių rūšys, kurios pagal augimo našumą, medienos kokybę ir miškų funkcinę paskirtį labiausiai atitinka augavietės sąlygas.

3. Žemės ūkio pasėliams ir miškui padarytos žalos dydis turi būti apskaičiuotas per 7 dienas nuo atitinkamo žemės, miško ar vandens telkinio savininko, valdytojo ar naudotojo prašymo gavimo seniūnijoje, išskyrus atvejį, kai dėl žalos pobūdžio jos dydis įmanomas nustatyti tik praėjus daugiau negu 7 dienoms (šiuo atveju pasirenkamas laikotarpis, kada žala yra geriausiai matoma ir įmanoma įvertinti).

II. ŽEMĖS ŪKIO PASĖLIAMS PADARYTOS ŽALOS APSKAIČIAVIMAS

4. Žemės ūkio pasėliams padarytos žalos dydžiui apskaičiuoti nustatomas plotas, kuriame pasėlis yra pakenktas medžiojamųjų gyvūnų, ir pasėlio pakenkimo intensyvumas:

4.1. plotas, kuriame pasėlis yra pakenktas medžiojamųjų gyvūnų, nustatomas išmatavus visas pasėlio dalis, kuriose pastebimi medžiojamųjų gyvūnų padaryti pakenkimai;

4.2. pasėlio pakenkimo intensyvumas nustatomas, įvertinant, kokiu laipsniu (procentais) pakenktame plote lauktinas derlius sumažės, lyginant su nepakenktomis pasėlio vietomis. Jeigu atskiri pakenkti pasėlio plotai yra pakenkti nevienodai intensyviai, vidutinis svertinis pasėlio pakenkimo intensyvumas suskaičiuojamas pagal formulę:

$$X = \frac{S_1p_1 + S_2p_2 + S_3p_3 + ... + S_np_n}{S_1 + S_2 + S_3 + ... + S_n}, (\%)$$

X – vidutinis svertinis pasėlio pakenkimo intensyvumas, %;

S_1, S_2, S_3…S_n – pasėlio dalių, pakenktų nevienodai intensyviai, plotai, ha;

p_1, p_2, p_3…p_n – atskirų pakenktų pasėlio dalių pakenkimo intensyvumas, %.

5. Derliaus netekimas (centneriais) apskaičiuojamas, padauginant einamųjų metų rajono (savivaldybės) pasėlio vidutinį derlingumą iš vidutinio svertinio pasėlio pakenkimo intensyvumo ir ploto, kuriame pasėlis yra pakenktas, pagal formulę:

$$N = \frac{DX(S_1 + S_2 + S_3 + ... + S_n)}{100}, (cnt)$$

N – derliaus netekimas, cnt;

D – einamųjų metų rajono (savivaldybės) pasėlio vidutinis derlingumas, cnt/ha.

6. Derliaus netekimui apskaičiuoti naudojamas einamųjų metų rajono (savivaldybės) teritorijoje pasėlio vidutinis derlingumas gali būti proporcingai mažinamas arba didinamas, atsižvelgiant į pasėlio veislę, pasėlio piktžolėtumą, užmirkimą, kenkėjų ir ligų išplitimą, žemės derlingumą ar kitus veiksnius. Pasėliams, kuriems žala padaroma dėl to, kad derlius vėluojamas nuimti laiku (javams – po rugpjūčio 20 d., kukurūzams – po rugsėjo 1 d., bulvėms – po rugsėjo 20 d., cukriniams ir pašariniams runkeliams – po spalio 15 d. (nurodytos datos yra orientacinės), vidutinis derlingumas proporcingai mažinamas, atsižvelgiant į derliaus praradimą ir kokybės prastėjimą dėl vėlavimo jį nuimti, arba žala visiškai neapskaitoma ir neatlyginama, jeigu pasėliai sunyko dėl gamtinių veiksnių arba vėliau buvo sunaikinti medžiojamųjų gyvūnų dėl to, kad derlius buvo paliktas nenuimtas.

7. Žalos piniginė išraiška apskaičiuojama derliaus netekimą padauginus iš žalos apskaičiavimo dieną galiojančios rinkos kainos.

8. Jeigu pakenkiami pasėliai, kurių einamųjų metų pasėlio vidutinis derlingumas atitinkamame rajone (savivaldybėje) nenustatomas arba žalos apskaičiavimo momentu produkcijos supirkimo rinkos kainų nustatyti yra neįmanoma, žalą patyrusiam ir už žalos atlyginimą atsakingiems asmenims susitarus, apskaičiuojama tik padarytų tiesioginių išlaidų šiems pasėliams įveisti dalis arba derliaus netekimo ir žalos piniginės išraiškos apskaičiavimas atidedamas iki konkrečios dienos, kai paaiškės būtini rodikliai.

9. Jeigu vienmečiai iš rudens pasėti pasėliai pakenkiami ir žalos įvertinimas atliekamas iki pavasarinių darbų pradžios arba vertinant žalą nustatoma, kad visiškai sunaikintų pasėlių vietoje tame žemės plote nauji pasėliai gali būti įveisti ir sulaukta jų derliaus dar tais pačiais ūkiniais metais, apskaičiuojamos tik tiesioginės išlaidos, padarytos sunaikintiems pasėliams įveisti. Visiškai sunaikintais pasėliais laikomi tokie, kai pasėlio plote lauktinas derlius yra sumažėjęs daugiau kaip 70 procentų.

10. Žemės ūkio pasėlių, augančių miško apsuptyje esančiame iki 3 ha sklype arba ne daugiau kaip 200 m nuo pasėlių savininko sodybos nutolusiame iki 0,2 ha sklype, savininkams medžiojamųjų gyvūnų padaryta žala atlyginama tik tuo atveju, jeigu pasėliai buvo saugomi elektriniu piemeniu arba aptverti tvora, neleidžiančia kanopiniams žvėrims patekti į pasėlius.

III. MIŠKUI PADARYTOS ŽALOS APSKAIČIAVIMAS

11. Jaunuolynuose ir vyresnio amžiaus medynuose stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių (medžių) daliai nustatyti vertinamo miško sklypo įstrižainėje kas 25 metrai vienas nuo kito išskiriami apvalūs apskaitos bareliai, kurių spindulys – 4 metrai, o plotas – 50 kvadratinių metrų. Atsižvelgiant į sąlyginį želdinių ir žėlinių amžių bei vertinamo sklypo plotą, apskaitos barelių turi būti išskiriama:

Sąlyginis želdinių ir žėlinių amžius	Sklypo plotas, ha							
	iki 0,1	0,11–0,50	0,51–1,0	1,01–3,0	3,01–6,0	6,01–9,0	9,01–12,0	12,01 ir daugiau
	Apskaitos barelių skaičius, vnt.							
jaunuolynai	1	2	4	6	8	10	12	15
vyresnio amžiaus medynai	4	6	6	6	10	10	10	10

12. Apskaitos bareliuose apskaitomi tik tikslinės rūšies medeliai (medžiai), suskirstant juos pagal pažeidimo laipsnius pagal 1 priede pateiktus kriterijus, išskyrus sunykusius dėl netinkamo pasodinimo, kenkėjų, ligų ir meteorologinių veiksnių, kurie į apskaitą netraukiami. Vertinant žalą vyresnio amžiaus medynuose, apskaitos bareliuose apskaitomi tik perspektyvūs (I-III Krafto klasės) tikslinės rūšies medžiai.

13. Stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių dalis sklype nustatoma pagal formulę:

$$X = \frac{m_4 \cdot 100}{m_1 + m_2 + m_3 + m_4}, \%$$

X – stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių (medžių) dalis, %,
m_1 – sveikų ir nedaug pažeistų medelių (medžių) skaičius apskaitos bareliuose, vnt.,
m_2 – silpnai pažeistų medelių (medžių) skaičius apskaitos bareliuose, vnt.,
m_3 – vidutiniškai pažeistų medelių (medžių) skaičius apskaitos bareliuose, vnt.,
m_4 – stipriai pažeistų ir žuvusių medelių (medžių) skaičius apskaitos bareliuose, vnt.

14. Pirmos amžiaus klasės jaunuolynų pažeidimo atveju padarytos žalos piniginė išraiška apskaičiuojama 1 ha miško sodinimo išlaidas padauginus iš stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių dalies ir sklypo ploto pagal formulę:

$$N_1 = \frac{I_s X P}{100}, \text{ Lt}$$

N_1 – žala dėl pirmos amžiaus klasės jaunuolyno pažeidimo, Lt,
I_s – 1 ha miško sodinimo išlaidos, nustatytos pagal Miško sodinimo išlaidų apskaičiavimo metodiką, patvirtintą Miškų ir saugomų teritorijų departamento direktoriaus 2000 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. 56 (Žin., 2000, Nr. 29-821), Lt/ha,
X – stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių dalis, %,
P – sklypo plotas, ha,
tačiau, jeigu bendras gyvybingų medelių skaičius 1 ha pagal 2 priede nustatytus reikalavimus neatitinka patenkinamos būklės, t. y. yra nepakankamas medynui suformuoti, tokiu atveju padarytos žalos piniginė išraiška apskaičiuojama laikant, kad jaunuolynas yra žuvęs ir jį būtina atsodinti. 1 ha miško sodinimo išlaidos padauginamos iš sklypo ploto:

$N_1 = I_s P$, Lt

15. Antros amžiaus klasės jaunuolynų ir vyresnio amžiaus medynų pažeidimo atveju žalos piniginė išraiška apskaičiuojama įvertinant žalą, susidariusią dėl medienos prieaugio praradimo:

$$N_2 = \frac{I_p X P}{100}, \text{ Lt}$$

N_2 – žala dėl medienos prieaugio praradimo, Lt,

I_p – medienos prieaugio praradimo nuostoliai, iškertant nebrandžius 1,0 skalsumo medynus, nustatyti pagal Nuostolių dėl medienos prieaugio ir padaringumo praradimo, kai iškertamas nebrandus medynas, apskaičiavimo metodiką, patvirtintą Miškų ir saugomų teritorijų departamento direktoriaus 2000 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. 56 (Žin., 2000, Nr. 29-821), Lt/ha,

S – medyno skalsumas,

tačiau, jeigu bendras gyvybingų medelių (medžių) skaičius 1 ha pagal 2 priede nustatytus reikalavimus neatitinka patenkinamos būklės, t. y. yra nepakankamas medynui suformuoti, tokiu atveju padarytos žalos piniginė išraiška apskaičiuojama laikant, kad medynas yra žuvęs ir jį būtina iškirsti bei atkurti. Tokiu atveju medienos prieaugio praradimo nuostoliai, iškertant 1 ha nebrandaus medyno, padauginami iš skalsumo ir sklypo ploto bei pridedamos miško sodinimo išlaidos:

$$N_2 = I_p S P + N_1, \text{ Lt}$$

16. Kai miško želdiniai ar žėliniai medžiojamųjų gyvūnų (pvz., bebrų) visiškai sunaikinami visame ar tik dalyje sklypo, tokiu atveju apskaitos bareliai yra neišskiriami ir stipriai pažeistų ir žuvusių tikslinės rūšies medelių (medžių) dalis nenustatinėjama. Nustačius sunaikintų želdinių ar žėlinių plotą, žalos piniginė išraiška apskaičiuojama pagal Nuostolių dėl medienos prieaugio ir padaringumo praradimo, kai iškertamas nebrandus medynas, apskaičiavimo metodiką ir Miško sodinimo išlaidų apskaičiavimo metodiką.

_____

Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodikos, patvirtintos
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 486/359
1 priedas

TIKSLINIŲ RŪŠIŲ MEDŽIŲ PAŽEIDIMO LAIPSNIAI

Medžių rūšys	Pažeidimo laipsniai ir apibūdinimas			
	sveiki ir nedaug pažeisti	silpnai pažeisti	vidutiniškai pažeisti	stipriai pažeisti ir žuvę
Pušis	Nuskabyta mažiau kaip 30 % menturinių šakučių ūglių. Žievė nepažeista	Nuskabyta nuo 30 iki 50 % menturinių šakučių ūglių, yra pavienių iki 1 cm pločio žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % menturinių šakučių ūglių; nuskabyta daugiau kaip 50 % menturinių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, iki 1/3 kamieno apskritimo ilgio	2–3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % menturinių šakučių ūglių. 1-3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50 % menturinių šakučių ūglių, nulaužtas kamienas (nėra prieaugio į aukštį, džiūstančios šakos, stagarai), yra ištisinių žaizdų žievėje, nuo 1/3 iki 2/3 kamieno apskritimo ilgio
Eglė	Nuskabyta mažiau kaip 30% menturinių šakučių ūglių, yra iki 1 cm pločio pavienių žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % menturinių šakučių ūglių, yra iki 5 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	2 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % menturinių šakučių ūglių, yra nuo 5 iki 10 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	3 kartus ir daugiau nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50 % menturinių šakučių ūglių (nėra prieaugio į aukštį, džiūstančios šakos, stagarai), yra platesnių kaip 10 cm žaizdų kamieno žievėje
Ąžuolas	Nuskabyta mažiau kaip 30 % šoninių šakučių ūglių, yra pavienių iki 5 cm pločio žaizdų su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % šoninių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, iki 1/3 kamieno apskritimo ilgio	2–3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50 % šoninių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, nuo 1/3 iki 2/3 kamieno apskritimo ilgio	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50 % šoninių šakučių ūglių, nulaužtas kamienas (stagariukai su siūliniais ūgliais, besikrūmijantys), yra platesnių kaip 2/3 kamieno apskritimo ilgio žaizdų žievėje
Uosis Klevas	Nuskabyta mažiau kaip 30 % šoninių šakučių ūglių. Žievė nepažeista	Iki 3 kartų nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% šoninių šakučių ūglių, yra pavienių iki 1 cm pločio žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 50 iki 75 % menturinių šakučių ūglių, yra nuo 1 iki 3 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 75 iki 100 % šoninių šakučių ūglių (nėra prieaugio į aukštį, stagarai), yra platesnių kaip 3 cm žaizdų kamieno žievėje
Drebulė	Nuskabyta mažiau kaip 30 % šoninių	Vieną kartą nuskabytas viršūninis	2 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir	3 kartus ir daugiau nuskabytas viršūninis ir

	šakučių ūglių. Žievė nepažeista	ūglis ir nuo 30 iki 50 % šoninių šakučių ūglių. Pavienės iki 1 cm pločio žaizdos kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	nuo 50 iki 75 % šoninių šakučių ūglių. Nuo 1 iki 3 cm pločio žaizdos kamieno žievėje	daugiau kaip 75 % šoninių šakučių ūglių (be prieaugio į aukštį, stagarai). Platesnės kaip 3 cm žaizdos kamieno žievėje

_____

Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodikos, patvirtintos
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir
Lietuvos Respublikos žemės ūkui ministro
2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 486/359
2 priedas

MIŠKO ŽELDINIŲ IR ŽĖLINIŲ (IKI 20 M.) BŪKLĖS ĮVERTINIMAS PRIKLAUSOMAI NUO GYVYBINGŲ MEDŽIŲ SKAIČIAUS IR JŲ VIDUTINIO AUKŠČIO

Želdinių ir žėlinių būklė	Vidutinis sodinukų skaičius (tūkst./1 ha) priklausomai nuo jų vidutinio aukščio				
	iki 0,5 m	0,6–1,5 m	1,6–3,0 m	3,1–5,0 m	5,1–10,0 m
1	2	3	4	5	6
PUŠYNAI Kerpiniame ir brukniniame miško tipuose					
Gera	≥7,9	≥7,5	≥6,0	≥3,2	–
Patenkinama	5,0–7,9	3,7–7,5	2,6–6,0	2,–3,2	
Bloga	3,0–4,9	2,3–3,6	1,7–2,5	1,7–1,9	
Žuvę	<3,0	<2,3	<1,7	<1,3	
Brukniniame-mėlyniniame, mėlyniniame ir gegužliniame miško tipuose					
Gera	≥4,5	≥4,4	≥4,0	≥3,0	≥1,6
Patenkinama	2,0–4,5	1,9–4,4	1,7–4,0	1,3–3,0	1,0–1,6
Bloga	1,2–1,9	1,1–1,8	1,0–1,6	0,8–1,3	0,5–0,8
Žuvę	<1,2	<1,1	<1,0	<0,8	<0,5
EGLYNAI Kiškiakopūstiniame, mėlyniniame-kiškiakopūstiniame, garšviniame ir viksviniame-įvairiažoliniame miško tipuose					
Gera	≥2,6	≥2,5	≥2,2	≥1,8	≥1,5
Patenkinama	1,6–2,6	1,5–2,5	1,3–2,2	1,0–1,8	0,8–1,5
Bloga	0,8–1,5	0,7–1,4	0,6–1,2	0,5–0,9	0,4–0,7
Žuvę	<0,8	<0,7	<0,6	<0,5	<0,4
ĄŽUOLYNAI					
Gera	≥3,0	≥2,2	≥1,4	≥1,2	≥1,0
Patenkinama	2,0–3,0	1,4–2,2	0,8–1,4	0,7–1,2	1,6–1,0
Bloga	0,9–1,9	0,6–1,3	0,4–0,7	0,5–0,6	0,3–0,5
Žuvę	<0,9	<0,6	<0,35	<0,35	<0,3

_____